

Examen VWO

2024

tijdvak 2
donderdag 20 juni
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Dit examen bestaat uit 27 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 73 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende vrouwen, die kleren aantrokken die in hun tijd door mannen werden gedragen, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Amelia Jenks Bloomer woonde de eerste Amerikaanse bijeenkomst van de vrouwenrechtenbeweging bij. De lange wijde broek die zij droeg kreeg de naam 'Bloomer'.
- 2 De actrice Marlene Dietrich had, gekleed in rokkostuum, succes in de filmzalen van de Weimarrepubliek.
- 3 De Nederlands-Joodse dirigent Frieda Belinfante droeg mannenkleren tijdens haar verzetswerk en als onderduiker.
- 4 De oorlogscorrespondente Dorothy Lawrence droeg een soldatenuniform om niet op te vallen in de loopgraven in Frankrijk.
- 5 Francina Broese Gunningh, die mannenkleren aantrok om veilig door Frankrijk te kunnen reizen, werd ingelijfd bij het leger van Napoleon.
- 6 Maeyken Blomme droeg de kleren van een matroos om met haar geliefde mee te varen op een schip van de VOC.

2p 1 Zet deze vrouwen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

Gebruik bron 1.

In de eerste eeuw voor Christus komen Italiaanse bondgenoten van de Romeinen in opstand omdat zij het Romeinse burgerrecht niet krijgen.

2p **2** Geef aan:

- welke propagandaboodschap de munt moet overbrengen, en
- dat je met de munt de romanisering van het Italiaanse schiereiland kunt aantonen.

De munten van de opstandige Romeinse bondgenoten (zie bron 1) hadden vaak teksten in het Oskisch, de taal van de bondgenoten, én in het Latijn.

2p **3** Leg uit dat de bondgenoten burgerrechten wilden verkrijgen door ook teksten in het Latijn op te nemen.

Prehistorie en oudheid

bron 1

Voorkant en achterkant van een munt uit 89 voor Christus, geslagen door bondgenoten van de Romeinen:

Toelichting:

Links is de Grieks-Romeinse God Bacchus afgebeeld. Rechts is een stier afgebeeld die Italië voorstelt en op de grond is de Romeinse wolf afgebeeld. De tekst in het Oskisch, de moedertaal van de bondgenoten, is: C. paapi mútil embratur (C. Papius Mutilus, aanvoerder).

De middeleeuwen

Gebruik bron 2.

Zacharias is in 741 gekozen als paus.

- 4p **4** Leg uit dat Bonifatius met deze brief:
- de kerstening in Noordwest-Europa wil bevorderen, en
 - zijn positie als missionaris wil versterken bij de nieuwe paus.

Een geschiedenis:

Vanaf de twaalfde eeuw stond op het marktplein van de stad Luik een stenen zuil, de 'perroen' genaamd. Nieuwe wetten waren pas geldig als ze bij de perroen werden afgekondigd. Vanaf 1465 voerden de inwoners van Luik oorlog met de Bourgondische hertogen. Hertog Karel de Stoute won de oorlog en besloot de perroen uit Luik weg te laten halen en in Brugge tentoon te stellen voor de koopmansbeurs.

- 3p **5** Licht het besluit van Karel de Stoute toe door:
- uit te leggen welk politiek beleid in de Nederlanden de hertog uitvoerde door het weghalen van de perroen, en
 - de keuze te verklaren de perroen juist voor de koopmansbeurs te plaatsen.

Gebruik bron 3.

Omstreeks 1450 geeft de Portugese koning opdracht aan Fra Mauro om een kaart te maken van de wereld.

- 3p **6** Licht het maken van de kaart toe door:
- met twee **verschillende** argumenten aan te tonen dat Fra Mauro ernaar streeft een betrouwbare weergave te maken, en
 - aan te geven welk politiek motief de koning heeft voor deze opdracht.

De middeleeuwen

bron 2

Bonifacius is als missionaris uitgezonden naar Noordwest-Europa. In 742 schrijft hij in een brief aan paus Zacharias in Rome:

De eenvoudige gewone mensen uit Alamannia, Beieren en Frankenland¹⁾ denken, als zij in Rome iets zien wat wij hier [in Noordwest-Europa] als zondig verbieden, dat dit door de priesters te Rome wél wordt getolereerd en toegestaan. Zo verzekeren zij mij bijvoorbeeld te hebben gezien, dat ieder jaar te Rome en in de onmiddellijke nabijheid van de kerk van Petrus²⁾ met nieuwjaarsdag op straat gedanst wordt en dat de mensen er als heidenen feestvieren onder geschreeuw en het zingen van godslasterlijke liederen. Terwijl dag en nacht de tafels beladen staan met allerlei heerlijkheden, wil niemand op die dag aan zijn naasten vuur of gereedschap of iets anders geven dat hij nodig heeft. Men vertelt mij ook dat zij te Rome vrouwen hebben gezien, die volgens heidense zeden amuletten droegen en linten om armen en benen gedaan hadden, en deze artikelen openlijk te koop aanboden aan anderen om ze te dragen.

noot 1 gebieden in het huidige Duitsland

noot 2 Dit is de Sint-Pieterskerk in Rome.

bron 3

De Venetiaanse cartograaf Fra Mauro schrijft over het maken van een weergave van Afrika op zijn wereldkaart:

Velen zijn van mening en in veel teksten staat, dat in de zuidelijke streken het water niet dit hele bewoonde en gematigde gebied [Afrika] omringt. Maar ik heb velen het tegendeel horen beweren, vooral diegenen die Zijne Majesteit, de Koning van Portugal, in schepen op ontdekkingsstocht heeft gestuurd om het met eigen ogen te zien. Deze mannen zeggen dat ze vanuit het zuidwesten zo'n 2000 mijl voorbij de Straat van Gibraltar rond de kust [van Afrika] zeilden. (...) Deze mannen hebben nieuwe navigatiekaarten getekend en hebben namen gegeven aan rivieren, golven, kapen en havens, waarvan ik een kopie heb gehad. (...) Bovendien heb ik gesproken met een betrouwbaar persoon, die zegt dat hij veertig dagen op een Indiaas schip in een woeste storm vanuit de Indische Zee in westzuidwestelijke richting zeilde, voorbij Kaap Sofala en de Groene Eilanden¹⁾. (...) In het derde boek van zijn *Cosmografia* schrijft Pomponius Mela²⁾ dat een zekere Eudosus (...) vanuit de Arabische Golf door die zuidelijke streken zeilde, tot hij aankwam bij Gades³⁾, dat is bij de Straat van Gibraltar. Men kan dus zonder enige twijfel beweren dat dit zuidelijke en zuidwestelijke gebied bevaarbaar is en dat de Indische Zee een oceaan is en geen binnenzee.

noot 1 in zuidelijk Afrika

noot 2 Pomponius Mela is een Romeinse geograaf uit de eerste eeuw.

noot 3 Gades is de Zuid-Spaanse havenstad Cadiz.

Vroegmoderne tijd

In 1537 werd in Antwerpen *Dat leven ons Heeren Christi Jesu* uitgegeven. Er was een grote vraag naar dit boek, dat was vertaald uit het Latijn en waarin met 186 afbeeldingen het leven van Jezus Christus werd geïllustreerd. Het boek werd kort na uitgave geplaatst op lijsten voor 'quade en suspecte' (slechte en verdachte) boeken die in beslag moesten worden genomen.

3p 7 Verklaar:

- de vraag naar boeken zoals deze vanuit de opkomst van de individuele geloofsbeleving in de Nederlanden, en
- de plaatsing van dit boek op de lijst van boeken die in beslag moesten worden genomen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd.

Gebruik bron 4.

Frederik Hendrik gaat ervan uit dat hij met de bouw van Huis ter Nieuburch:

- zijn legitimiteit als stadhouder binnen de Republiek kan benadrukken, en
- zijn aanzien buiten de Republiek kan vergroten.

4p 8 Leg beide redeneringen van Frederik Hendrik uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Een geschiedenis:

In september 1672 eiste een groep burgers het aftreden van het stadsbestuur van Purmerend, omdat de regenten raadspensionaris Johan de Witt zouden hebben gesteund. Zij wilden een nieuw bestuur waarin regenten en burgers plaats zouden nemen. Na onderzoek besloot stadhouder Willem III dat de stadsbestuurders niet hoefden af te treden omdat de beschuldiging niet klopte én omdat de bestuurders hem trouw beloofden.

3p 9 Verklaar de beslissing van Willem III door:

- uit te leggen waardoor een trouw stadsbestuur voor Willem III juist in 1672 belangrijk was, en
- de politiek-bestuurlijke ontwikkeling uit de tweede helft van de zeventiende eeuw te noemen die Willem III versterkte met zijn beslissing.

Gebruik bron 5.

Twee conclusies:

- 1 Richard Bland gaat uit van een verlicht idee van Locke.
- 2 De boodschap van het pamflet *Common Sense* komt overeen met de boodschap van het pamflet van Bland

4p **10** Ondersteun beide conclusies, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 6.

Dit schilderij wordt geschilderd in opdracht van Antoine Lavoisier en zijn vrouw Marie-Anne Paulze. Paulze laat de schilder enkele aanpassingen maken:

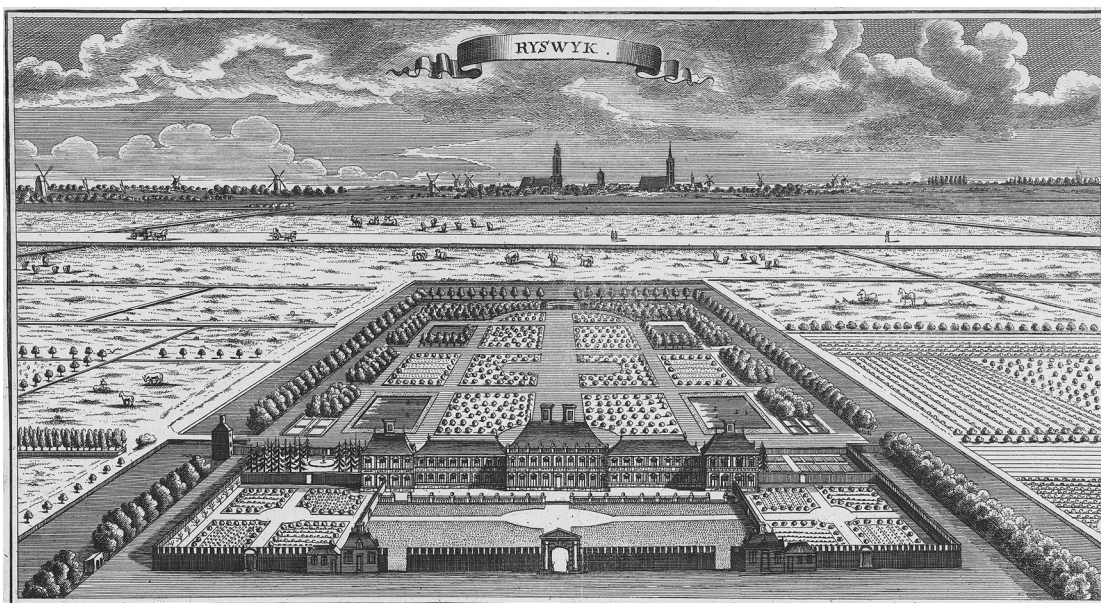
- 1 Zij laat elementen verwijderen die rijkdom uitstralen, waaronder haar grote hoed met satijnen linten en kunstbloemen.
- 2 Zij laat scheikundige instrumenten toevoegen op de tafel.

3p **11** Licht deze aanpassingen toe door:
– voor de eerste aanpassing uit te leggen dat deze verklaard kan worden vanuit het kenmerkend aspect 'het "verlicht denken' dat werd toegepast op het terrein van de sociale verhoudingen', en
– voor de tweede verandering een ander kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd te noemen dat je hiermee kunt illustreren.

Vroegmoderne tijd

bron 4

Een prent van het Huis ter Nieuburch in Rijswijk, een buitenhuis dat in 1630 wordt gebouwd in opdracht van stadhouder Frederik Hendrik van Oranje:

Toelichting:

De gevel van het buitenhuis is 100 meter.

Op de achtergrond is de stad Delft te zien. Het huis is zo ontworpen dat het hoofdgebouw op één lijn ligt met de Nieuwe Kerk van Delft, waar stadhouders Willem en Maurits van Oranje begraven liggen, de vader en halfbroer van Frederik Hendrik.

bron 5

In 1764 schrijft de Noord-Amerikaanse politicus Richard Bland in een pamflet:

Als dan de mensen van deze kolonie vrijgeboren zijn en recht hebben op de(zelfde) vrijheden en privileges als de Engelse onderdanen dan moeten zij noodzakelijkerwijs een grondwet hebben. Om precies te zijn: moeten ze een wetgevende macht hebben die gedeeltelijk bestaat uit de vertegenwoordigers van het volk, die wetten kunnen uitvaardigen voor het INTERNE bestuur van de kolonie die geschikt zijn voor de verschillende omstandigheden en gelegenheden [in de kolonie]; en zonder zo'n vertegenwoordiging, durf ik te zeggen, kan er geen wet worden gemaakt.

bron 6

Een schilderij uit 1788 van de Franse schilder Jacques-Louis David:

Toelichting:

De personen op het schilderij zijn Antoine Lavoisier, belastinginnehmer voor de Franse koning, en zijn vrouw Marie-Anne Paulze. Beiden zijn scheikundigen.

Door de tijd heen

De volgende gebeurtenissen uit het leven van de Fransman Gilbert du Motier markies de La Fayette (1757-1834) staan in willekeurige volgorde:

- 1 Een jaar na de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring werd La Fayette officier in het leger van George Washington.
- 2 La Fayette schreef mee aan de Franse Verklaring van de rechten van de mens en de burger.
- 3 Na de afscheiding van België werd bij de zoektocht naar een nieuwe vorst voorgesteld om La Fayette tot groothertog te benoemen.
- 4 Na de nederlaag bij de Slag bij Waterloo riep La Fayette Napoleon op om af te treden als keizer.
- 5 Nadat La Fayette zich had uitgesproken tegen de tweede revolutie in Frankrijk, vluchtte hij naar de Zuidelijke Nederlanden.
- 6 Vanwege de acute financiële crisis in Frankrijk adviseerde La Fayette Lodewijk XVI om de Staten-Generaal bijeen te roepen.

2p 12 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Moderne tijd

Gebruik bron 7.

Stel: je besluit dat deze bron bruikbaar is voor een onderzoek naar de politieke voorkeur van een deel van het Franse volk in 1814.

- 3p **13** Onderbouw dit besluit door:
- te verklaren dat je door de aard van de bron ervan uitgaat dat Lady Burghersh een betrouwbare beschrijving geeft, en
 - met een verwijzing naar de bron aan te tonen van welk uitgangspunt van het Congres van Wenen het publiek al uitgaat volgens Lady Burghersh.

Gebruik bron 7 nog een keer.

Stel: bij de presentatie van je onderzoek over de politieke voorkeur van een deel van het Franse volk in 1814 (zie vraag 13) geeft een historicus kritiek op je gebruik van de brief van Lady Burghersh.

- 2p **14** Beredeneer waardoor de historicus de informatie in de brief als minder betrouwbaar **en** als niet representatief beschouwt.

Een geschiedenis:

In 1844 maakte George Williams zich zorgen over de grote groep jonge mannen die van het Britse platteland naar de steden trok. Hij richtte de *Young Men's Christian Association* (YMCA) op, waar jonge mannen in de avonden konden sporten of aan Bijbelstudie konden doen.

- 3p **15** Licht deze geschiedenis toe door:
- een historische verklaring te geven voor de grote toestroom van jonge mannen naar de steden in die tijd, en
 - uit te leggen op welke wijze de activiteiten van de YMCA bijdroegen aan het burgerlijk gezinsideaal.

Gebruik bron 8.

Je besluit deze beschrijving te gebruiken voor een onderzoek naar Chinese normen en waarden in de negentiende eeuw.

- 3p **16** Ondersteun je besluit door aan te geven:
- met een verwijzing naar de bron welke Chinese culturele norm je aan de beschrijving kunt ontleen, en
 - vanuit de Chinese cultuur te verklaren dat het aannemelijk is dat Keying aan de keizer een betrouwbare beschrijving geeft.

Gebruik bron 9.

De nationalistische partij brengt deze poster uit na een koerswijziging in 1927.

- 3p 17 Verklaar het uitgeven van deze poster door:
- zonder bron aan te geven welke politieke koerswijziging de nationalistische partij in 1927 bewerkstelligt, en
 - uit te leggen welke boodschap de poster weergeeft over de nationalistische partij, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

In 1931 stichtten de Japanners in de Chinese provincie Mantsjoerije de staat Mantsjoekwo. Ze stelden Puyi als keizer van Mantsjoekwo aan.

- 2p 18 Leg uit welk politiek doel de Japanners met deze aanstelling van Puyi wilden bereiken.

Twee gegevens over De Beetse, een kamp in Groningen:

- 1 De Beetse werd in 1935 gebouwd als werkverschaffingskamp om de woeste gronden in de omgeving te ontginnen.
- 2 In 1944 werden in De Beetse enkele honderden Nederlandse mannen gehuisvest die verplicht werden bij boeren de oogst binnen te halen.

- 2p 19 Noem voor elk gegeven een verschillend kenmerkend aspect van de eerste helft van de twintigste eeuw dat je hiermee kunt illustreren.
Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Gebruik bron 10.

De brief van Elly Herschel is een voorbeeld van brieven die gevangenen in Sobibor verplicht moeten sturen naar familieleden.

- 2p 20 Leg met een verwijzing naar de brief uit, wat de Duitse bezetter hiermee wil bereiken.

Gebruik bron 11.

Twee conclusies:

- 1 De Sovjet-Unie en de westerse geallieerden hebben een verschil van opvatting over het beleid in het naoorlogs Duitsland.
- 2 Het Marshallplan wordt ingezet om de Trumandoctrine te ondersteunen.

- 4p 21 Ondersteun beide conclusies, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 12.

Stel: je doet onderzoek naar de opstand in 1953. Je twijfelt over het gebruik van dit rapport als bron.

- 3p 22 Licht dit toe door:
- aan te geven welke politieke continuïteit de regering van de DDR met dit rapport wil suggereren, en
 - uit te leggen waardoor je de informatie in het rapport als minder betrouwbaar beschouwt voor je onderzoek.

Gebruik bron 13.

Er bestaat onder jongeren in de Bondsrepubliek in de jaren 1960 sympathie voor de ideeën van Meinhof.

2p **23** Leg deze sympathie uit.

Drie besluiten die Mao bekendmaakte in augustus 1966:

- 1 Rode Gardisten mochten vrij reizen met het openbaar vervoer.
- 2 Scholen en universiteiten werden gesloten.
- 3 Mao ging openbare audiënties houden voor zoveel mogelijk Rode Gardisten.

Met deze besluiten wilde Mao de Culturele Revolutie tot een succes maken.

3p **24** Geef per besluit telkens een verschillende reden waardoor dit besluit de Culturele Revolutie ondersteunde.

Twee gegevens:

- 1 In augustus 1970 tekende Brandt namens de BRD het 'Verdrag van Moskou' met de Sovjet-Unie. De landen beloofden hierin zich in te zetten voor de detente.
- 2 In december 1970 tekende Brandt namens de BRD het 'Verdrag van Warschau' met Polen. Hierin werd de grens erkend tussen Duitsland en Polen zoals die na de Tweede Wereldoorlog was vastgelegd.

Brandt zei dat hij het Verdrag van Warschau nooit had kunnen sluiten als hij niet eerst het Verdrag van Moskou had getekend.

2p **25** Leg de redenering van Brandt uit.

In 1979 verspreidde de Chinese mensenrechtenbeweging in de buurt van de Amerikaanse ambassade in Peking posters, waarin de Amerikaanse president gevraagd werd om aandacht te schenken aan de mensenrechten in China.

Deng Xiaoping besloot deze posters te laten weghalen.

2p **26** Geef een buitenlands politieke reden **en** een binnenlands politieke reden voor het besluit van Deng Xiaoping.

Gebruik bron 14.

Met deze foto kan je een sociaal-culturele verandering uit de tweede helft van de twintigste eeuw illustreren.

2p **27** Leg uit welke verandering dit is.

Moderne tijd

bron 7

De Britse Lady Burghersh schrijft in 1814 in een brief aan haar moeder over een theaterbezoek in Dijon:

Ze voerden *Richard Leeuwenhart*¹⁾ uit en elk gedeelte dat in de verste verte van toepassing was op de huidige situatie werd door het publiek opgepakt en ze schreeuwden *Leve Koning Lodewijk XVIII! Leve de Bourbons*²⁾! (...) Tussen de actes ging het gordijn omhoog om een plakkaat te onthullen met *Leve de bondgenoten*³⁾! onder een fleur-de-lys⁴⁾ en één van de acteurs kwam op en zong een onvergetelijke vertolking van het prachtige romantische lied *O Richard, o mijn koning*. Ik kan je het effect gewoonweg niet beschrijven van het begin van *O Lodewijk, o mijn koning* of het luidruchtige enthousiasme waarmee het werd ontvangen, iedereen stond op en wuifde met witte zakdoeken. Het ging door met *O Lodewijk, o mijn koning. Het hele universum deelt mijn interesse in u*.

noot 1 opera over de Engelse koning Richard

noot 2 familienaam van het Franse koningshuis

noot 3 de landen die in een coalitie vechten tegen Napoleon, waaronder Groot-Brittannië, Rusland en Pruisen

noot 4 de Franse lelie, de bloem in het familiewapen van de Bourbons

bron 8

De Chinese diplomaat Keying onderhandelt met Westerse landen over verdragen. Hij schrijft in 1844 aan de keizer:

Als ze¹⁾ een geëerde gast ontvangen dan zal de echtgenote zeker naar buiten komen om hem te ontmoeten. Zowel de Amerikaan Parker als de Fransman Legrené²⁾ brachten hun vrouw mee, en op gelegenheden waarbij uw dienaar [Keying] naar de pakhuizen van de barbaren¹⁾ ging om met hen te spreken kwamen deze vrouwen naar buiten rennen om hem te begroeten. Uw dienaar was hierdoor verward en voelde zich niet op zijn gemak, terwijl zij zich juist diep vereerd voelden en opgetogen waren.

noot 1 Keying bedoelt Westerse mannen.

noot 2 Deze mannen zijn betrokken bij diplomatieke onderhandelingen met China.

bron 9

Poster van de Chinese nationalistische partij uit 1928:

Toelichting:

De zittende persoon is de in 1925 overleden Sun Yat-sen.

Op de stenen staat van links naar rechts: 'sociaal welzijn', 'recht op bestuur' en 'nationalisme'.

De figuren onderin stellen van links naar rechts voor: communisten, warlords (plaatselijke militaire machthebbers), imperialisten.

bron 10

Op 23 mei 1943 schrijft de negentienjarige Elly Herschel vanuit vernietigingskamp Sobibor (in het door Duitsland bezette Polen) aan haar ouders in doorgangskamp Westerbork (Nederland):

Lieve ouders, Ik ben hier in een werkkamp, en werk in de wasserij. Met mij gaat alles goed. Het eten is hier goed. Er zijn hier Nederlanders, Fransen, Polen en Russen. Ik heb ook veel vrienden. Lieve ouders, schrijf snel terug, groeten en kussen, jullie dochter Elly L. Herschel. Groeten aan alle vrienden.

bron 11

In 1950 wordt in bioscopen in de BRD de film *City out of Darkness* (Stad verlost uit de duisternis) getoond. De film wordt gefinancierd vanuit het Marshallplan. Gesproken tekst bij de film is:

Berlijn heeft weer licht, stabiel en betrouwbaar, na jaren waarin duisternis het dagelijks leven van de stad kenmerkte. Maar Berlijn herinnert zich de maanden na de oorlog, voordat de lichten weer aangingen, en de jaren erna toen de elektriciteit uit de Sovjetzone kwam en elk moment afgesloten kon worden. (...) Een tijd lang functioneerde Berlijn niet als een stad, maar als een bewoonde ruïne. De grote energiecentrale, die Berlijn vroeger van stroom voorzag, was verdwenen. Gedemonteerd door het Rode Leger¹⁾. Ze demonteerden de turbines, dynamo's, generatoren en transformatoren en brachten die naar Rusland en de communistische satellietstaten. (...) Maar nu hoeft het vrije Berlijn niet meer bang te zijn voor stroomafsluiting door de Sovjets. De Energiecentrale West genereert genoeg stroom voor alle huishoudens en industrie. De tijd van ontberingen en onzekerheid is nu voorbij. Er is weer licht in het vrije Berlijn.

noot 1 het leger van de Sovjet-Unie

bron 12

Uit een rapport geschreven in opdracht van de regering van de DDR over de opstand in 1953:

Om ontspanning in de internationale verhoudingen tegen te gaan, en om van Berlijn en de DDR het beginpunt van oorlog in Europa te maken, hebben vijandige troepen, met directe steun en onder leiding van Amerikaanse instanties en vijanden van het volk, en [onder leiding van] de oorlogsstokers in Bonn¹⁾, in de periode van 16 juni tot 22 juni 1953 een poging gedaan om een fascistische staatsgreep in de DDR te organiseren. Naast de langdurige pogingen van hun instanties en contacten in de DDR en hun dagelijkse propaganda-aanvallen via radio, pamfletten en gedrukte publicaties, enz., hebben deze vijandelijke krachten hun ondermijnende activiteiten na de dood van Stalin vergroot.

noot 1 Bonn is de hoofdstad van de BRD in die tijd.

bron 13

In 1964 schreef Ulrike Meinhof:

De bevolking van de Bondsrepubliek laat hun eigen leven en hun geschiedenis voorbijgaan, zonder dat ze goed op de hoogte zijn. Ze zijn verblind, gedesoriënteerd, niet in staat te kiezen tussen wasmiddelen als Pril of Sunil. Ze weten alles van babyvoeding en huishoudelijke apparaten maar niets van niet-aanvalsverdragen en kernwapenvrije zones.

bron 14

In 1974 werd het Nederlands elftal tweede op het wereldkampioenschap voetbal. Enkele dagen later ontving minister-president Joop den Uyl het elftal, waarbij deze foto werd gemaakt:

Toelichting:

Van links naar rechts zijn te zien keeper Piet Schrijvers, minister-president Joop den Uyl, Wil Hulsbosch (de echtgenote van bondscoach Rinus Michels) en bondscoach Rinus Michels.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.